

ManoMoneta

Bývanie

Výučbové materiály na účely finančného vzdelávania detí od 9 do 13 rokov

Údaje

1. vydanie, Hamburg 2025

Zodpovedný subjekt:

finlit foundation gGmbH,
Steindamm 71, 20099 Hamburg

Telefón: +49 40 2850 2597

E - mail: info@finlit.foundation

Web: www.finlit.foundation

Koncept a implementácia: Helliwood media & education in fjs e.V., Berlín,

Nemecko

Zdroj obrázkov:

Názov: [shutterstock.com/Stokkete](https://www.shutterstock.com/Stokkete)

Str. 3: Matthias Oertel, <https://www.matthiasoertel.de>

Grafika: [shutterstock.com](https://www.shutterstock.com) – najmä Macrovector a drumcheg

Obsah učebných materiálov je určený iba pre potreby škôl a nesmie byť použitý pre komerčné účely.

Upozornenie: Všetky informácie v tomto dokumente boli starostlivo prekontrolované a spracované. Nenesieme žiadnu zodpovednosť za správnosť a úplnosť obsahu ani za prípadné zmeny, ku ktorým môže medzičasom dôjsť.

Vážení učiteľia,

sme nesmierne radi, že ste sa rozhodli pozrieť si tento učebný materiál. Znamená to, že ste si uvedomili dôležitosť výučby finančnej gramotnosti a rozhovorov o peniazoch s deťmi a mladými ľuďmi.

Finančné rozhodnutia môžu mať závažné dôsledky pre budúcnosť. Najmä neisté časy ukazujú, aké dôležité je byť finančne pripravený na nepredvídateľné udalosti. Finančná gramotnosť sa tak stáva základnou zručnosťou. OECD je o tom presvedčená rovnako ako my. Finančnú gramotnosť definuje ako jednu zo šiestich základných zručností pre úspešný život v 21. storočí na celom svete. A práve túto zručnosť by si mali deti na celom svete osvojiť čo najskôr.

Mnohí mladí ľudia kritizujú, že sa o peniazoch a financovaní učia príliš málo alebo vôbec nič. Zmena v tomto smere si žiada čas a výchovné úsilie rodičov, učiteľov a mimoškolských partnerov. S Vašou pomocou chceme dať každému dieťaťu šancu na finančnú gramotnosť a pripraviť ho na reálne finančné rozhodnutia v živote. Toto vzdelávanie môže prebiehať ako v škole tak aj na mimoškolských miestach vzdelávania.

V tejto oblasti sa angažuje aj Iniciatíva ManoMoneta. Vyvinuli sme koncept, ktorý umožňuje už od útleho veku viesť deti k zodpovednému zaobchádzaniu s peniazmi. Je určený predovšetkým pre deti vo veku od deväť do trinásť rokov. Naším materiálom Vás chceme inšpirovať a ukázať Vám konkrétne nápady na výučbu, ako pristupovať k témam peňazí a financií spôsobom, ktorý je blízky každodennému životu a súvisí s ďalšími dôležitými témami a zručnosťami.

Ponuka obsahuje nápady na vyučovanie troch rôznych tém. Pre každú tému sú k dispozícii plány hodín, metódy, základné informácie, pracovné listy a ďalšie informácie.

Patrí sem 24 vedomostných kariet, ktoré poskytujú informačné vstupy. Okrem toho naše portfólio ponúka úlohy na upevnenie a prehĺbenie získaných vedomostí, ako aj odkazy na súvisiace témy, ako je domácnosť a práca.

Téma finančnej gramotnosti je nám mimoriadne blízka. Sme presvedčení, že finančné vzdelávanie je kľúčom k výchove sebavedomých a zodpovedných spotrebiteľov. Spolupracujme, aby bola budúca generácia dobre pripravená zodpovedne zaobchádzať s peniazmi v každodennom živote.

Váš ManoMoneta team

Bývanie, ale akým spôsobom?

Domov predstavuje pre väčšinu domácností hlavný priestor pre život. Ovplyvňuje rodinný život, príležitosti na individuálny rozvoj, šance na socializáciu detí, zdravie a pohodu. (...) Bývanie je viac ako len strecha nad hlavou, je to aj priestor na sebarealizáciu a reprezentáciu. Sociálny status sa odráža v bývaní.“
(Nemecké Federálne centrum pre politické vzdelávanie)

Bývanie ako základná potreba

Od začiatku ľudskej existencie bola potreba bývania veľmi silná. Zatiaľ čo v dobe kamennej hľadali ľudia strechu nad hlavou predovšetkým na ochranu počas noci, Egypťania, Rimania a Mayovia vytvorili pôsobivé mestské štruktúry, ktoré nás dodnes fascinujú. Tak ako v minulosti, aj dnes bývanie zostáva symbolom postavenia a luxusu.

V minulosti bola veľkosť obytného priestoru znakom spoločenského postavenia, dnes sa bohatstvo odráža v kritériách ako umiestnenie, vybavenie a efektívne využitie priestoru. To je obzvlášť viditeľné vo veľkých metropolitných oblastiach, kde sú centrálné časti miest priestorovo obmedzené. Kreativita pri navrhovaní malých obytných priestorov tu nepozná hranice. Moderné nehnuteľnosti sa často nekupujú na osobné bývanie, ale skôr ako investičné príležitosti.

Bývanie však nie je len o samotnom obytnom priestore.

Je to nákladná záležitosť, či už ide o nájom alebo splácanie hypotéky.

Podľa tlačového odboru Ministerstva financií Slovenskej republiky, takmer každý desiaty majiteľ nehnuteľnosti s hypotékou vynakladá na bývanie viac ako 40% svojho príjmu, čo je približne dvakrát viac ako je priemer v EÚ. Po zabezpečení domova prichádza na rad jeho zariadenie. Pravidelné náklady, ako sú elektrina, voda a kúrenie, môžu rýchlo vyčerpať rozpočet. Ak sa objavia ďalšie ťažkosti, ako strata zamestnania, rozvod alebo dlhodobá choroba, môže človek zostať bez domova.

Učebný materiál

Keďže „bývanie“ je základnou ľudskou potrebou a z rôznych dôvodov prináša mnohým rodinám ťažkosti, tento učebný materiál poskytuje tematické súvislosti. Žiaci sa zaoberajú významom bývania a predovšetkým s ním spojenými nákladmi. Zvažujú aspekty udržateľnosti a životného štýlu, ktoré šetria zdroje a učia sa, ako znížiť náklady.

Zručnosti

Pomocou myšlienkovvej mapy žiaci zhromaždia rôzne typy nákladov na bývanie, rozlíšia medzi jednorázovými a pravidelnými nákladmi a zakreslia ich do schémy. Okrem toho vypracujú stratégie na úsporu nákladov, pričom zohľadnia aj aspekty udržateľnosti.

Odborné a metodologické zručnosti

Žiaci

- › zoradia príklady nákladov na bývanie do myšlienkovvej mapy.
- › porozumejú rozdielu medzi jednorázovými a pravidelnými nákladmi (napr. dodatočné alebo nepredvídateľné náklady).
- › naučia sa, aké sú možnosti úspory nákladov so zameraním na udržateľnosť.

Aktivity a rozhodovacie schopnosti

Žiaci

- › spontánne pomenujú náklady na bývanie, ktoré poznajú.
- › priradia pravidelné náklady do schémy, resp. myšlienkovvej mapy.
- › vypracujú možnosti na úsporu nákladov v tabuľke.

Sociálne a komunikačné zručnosti

Žiaci

- › vysvetľujú finančné pojmy pomocou vedomostných kariet počas triednej diskusie.
- › v skupine diskutujú o nákladoch, ktoré vznikajú v domácnosti.
- › zdieľajú svoje výsledky s triedou.

Osobnostné schopnosti

Žiaci

- › prinášajú do triedy svoje predchádzajúce vedomosti.
- › aktívne sa zapájajú do skupinovej práce.
- › využívajú svoje kreatívne zručnosti pri plnení úloh.

Výučbový plán

1. Fáza 1: Vnímavosť

Pomocou spontánneho zaujatia stanovísk sa študenti oboznámia s témou bývania a zamyslia sa nad nákladmi spojenými s rôznymi typmi a modelmi bývania.

1.1 Úvod pomocou metódy Štyroch rohov

Pre lepšiu orientáciu môžete označiť rohy miestnosti príslušnými kartičkami s odpoveďami.

Začnite hodinu dynamickou aktivitou – vyzvite študentov, aby sa postavili. Predstavte im otázky s viacerými možnými odpoveďami, pričom každej odpovedi priradíte jeden roh miestnosti. Po každej otázke sa študenti presunú do rohu, ktorý zodpovedá ich odpovedi.

Príklad otázok:

- Bývate v dome alebo v byte (alebo niekde inde)?
- Platíte nájom, alebo vlastníte svoje bývanie?
- Máte vlastnú izbu, alebo ju zdieľate?
- Žijete v meste, na predmestí, na dedine alebo na vidieku?
- Koľko ľudí býva pod vašou strechou?

Spôsob práce: Celá trieda | **Materiál:** Metodický list

1.2 Myšlienková mapa: Aké sú náklady na bývanie?

Na získanie prvotného prehľadu o nákladoch na bývanie vytvorte so študentmi myšlienkovú mapu. Okrem zrejmých nákladov, ako sú nájomné alebo zariadenie, sa zamerajte aj na „skryté“ náklady, ako sú prevádzkové a dodatočné výdavky. Požiadajte študentov, aby spoločne premýšľali (brainstorming) a vytvorili myšlienkovú mapu podľa vzoru uvedeného na strane 11.

Na tabuľu napíšte slovo „bývanie“ do stredu a okolo neho rozmiestnite kategórie, napríklad: priestor, dodatočné náklady, zariadenie.

Spôsob práce: Celá trieda | **Materiál:** Metodický list, vzorová myšlienková mapa

2. Fáza: Rozvoj

Študenti pracujú s kartičkami s informáciami o finančných pojmoch spojených s bývaním, prezentujú ich triede, analyzujú priebežné náklady a premýšľajú nad možnosťami úspor.

2.1 Budovanie vedomostí

Na pochopenie toho, kde a ako vznikajú náklady na bývanie, študenti využívajú kartičky s informáciami. Rozdeľte triedu na šesť skupín a každej skupine priradte jednu kartičku. Študenti si prečítajú text na kartičke a môžu si vyhľadať ďalšie informácie na internete (pomocou laptopov alebo tabletov). Jeden študent z každej skupiny predstaví daný pojem triede.

Spôsob práce: Skupinová práca | Materiál: Kartičky s informáciami

2.2 Určovanie nákladov na bývanie

Rozdajte Pracovný list 1 a nechajte študentov pracovať vo dvojiciach. Študenti analyzujú vybraný dom a zamýšľajú sa nad bežnými nákladmi, ktoré si vyžaduje. Výsledky zapíšu do tabuľky (je možných viac odpovedí). Ďalej vyberú konkrétne položky v dome a zapíšu ich do Pracovného listu 2, pričom označia, či ide o jednorazový alebo pravidelný výdavok a navrhnú možnosti úspor alebo lacnejšie alternatívy.

Spôsob práce: Práca v dvojiciach | **Materiál:** Pracovné listy, riešenia

Fáza 3: Vyhodnotenie a upevnenie vedomostí

Študenti prezentujú svoje výsledky a diskutujú o udržateľnom spôsobe bývania.

3.1 Prezentácia a diskusia

Študenti predstavia svoje závery a vysvetlia, prečo si vybrali konkrétne spôsoby úspor. Diskutujete o kúpe nových vs. použitých vecí, DIY riešeniach, upcyclingu, výmenách, zdieľaní, blších trhoch a ich vplyve na udržateľnosť a šetrenie zdrojov.

Spôsob práce: Celá trieda | **Materiál:** Pracovné listy

PDF s kartičkami s informáciami na stiahnutie: nájomná zmluva, vlastníctvo nehnuteľnosti, kúpa, vedľajšie náklady, prenajímateľ, poistenie domácnosti.

Pre učiteľov

Čas	Obsah	Spôsob práce	Metóda/pomôcky
10 min	1.1 Úvod pomocou metódy Štyroch rohov Rozmiestnenie podľa otázok	Celá trieda	Metóda: Štyroch rohov
20 min	1.2 Myšlienková mapa: Koľko stojí bývanie? Kategorizácia nákladov pomocou myšlienkovvej mapy	Celá trieda	Metóda: Myšlienková mapa, ukážka myšlienkovvej mapy
20 min	2.1 Budovanie vedomostí Skúmanie a vysvetľovanie finančných pojmov	Práca v skupin- kách	Vedomostné karty
20 min	2.2 Stanovenie nákladov na bývanie Skúmanie a vysvetľovanie finančných pojmov	Práca v dvojiciach	Pracovný list 1 a 2
20 min	3.1 Prezentácia a diskusia Prezentovanie výsledkov práce triede a diskutovanie o aspektoch udržateľnosti	Celá trieda	Pracovný list 1 a 2, list s výsledkami

Metóda: Štyroch rohov

Metóda

Metóda štyroch rohov je technika, vhodná na stimulovanie diskusií, spätnú väzbu a získavanie názorov. V každom rohu triedy je umiestnená kartička s jednou odpoveďou. Žiaci sa presunú do rohu, ktorý zodpovedá ich odpovedi na základe položenej otázky.

Didaktický cieľ

Metóda štyroch rohov sa orientuje na skupinu a do triedy prináša pohyb. Umiestnenie žiakov do rôznych rohov vytvára príležitosť pre diskusiu o danej téme.

Postup

- > Žiaci sa postavia do stredu triedy. Ak to nie je možné, postavia sa k svojej lavici.
- > Pýtame sa otázky, na základe ktorých sa žiaci umiestnia do jedného zo štyroch rohov triedy. Umiestnite alebo zavesíte kartičky s odpoveďami v príslušných rohoch.
- > Žiaci sa presunú do rohu, ktorý zodpovedá ich odpovedi.
- > Po krátkom hodnotení sa všetci žiaci vrátia na svoje pôvodné miesto a položíme ďalšiu otázku.

Metodická informácia

10–15 min.

10–35 účastníkov

Celá trieda

Fáza výučby

Vcítanie sa

Vývoj

Integrácia

Hodnotenie

Materiál & Pomôcky

Kartičky s odpoveďami
(možnosť odpovedať na otázky)

Metóda: Myšlienková mapa

Metodická informácia

5–30 min.

15–30 účastníkov

Celá trieda

Fáza výučby

Vcítienia sa

Vývoj

Integrácia

Hodnotenie

Materiál & Pomôcky

Tabuľa/flipchart

Metóda

Myšlienková mapa je kreatívna metóda učenia, ktorá pomáha v štruktúrovanej vizualizácii pracovných výsledkov. Je obzvlášť vhodná na zaznamenávanie a štruktúrovanie výsledkov brainstormingových stretnutí. Začínajúc od centrálnej témy sú asociácie vizuálne znázornené prostredníctvom vetiev a podkategórií. Myšlienkové mapy poskytujú aj vhodný formát na analýzu a interpretáciu výsledkov.

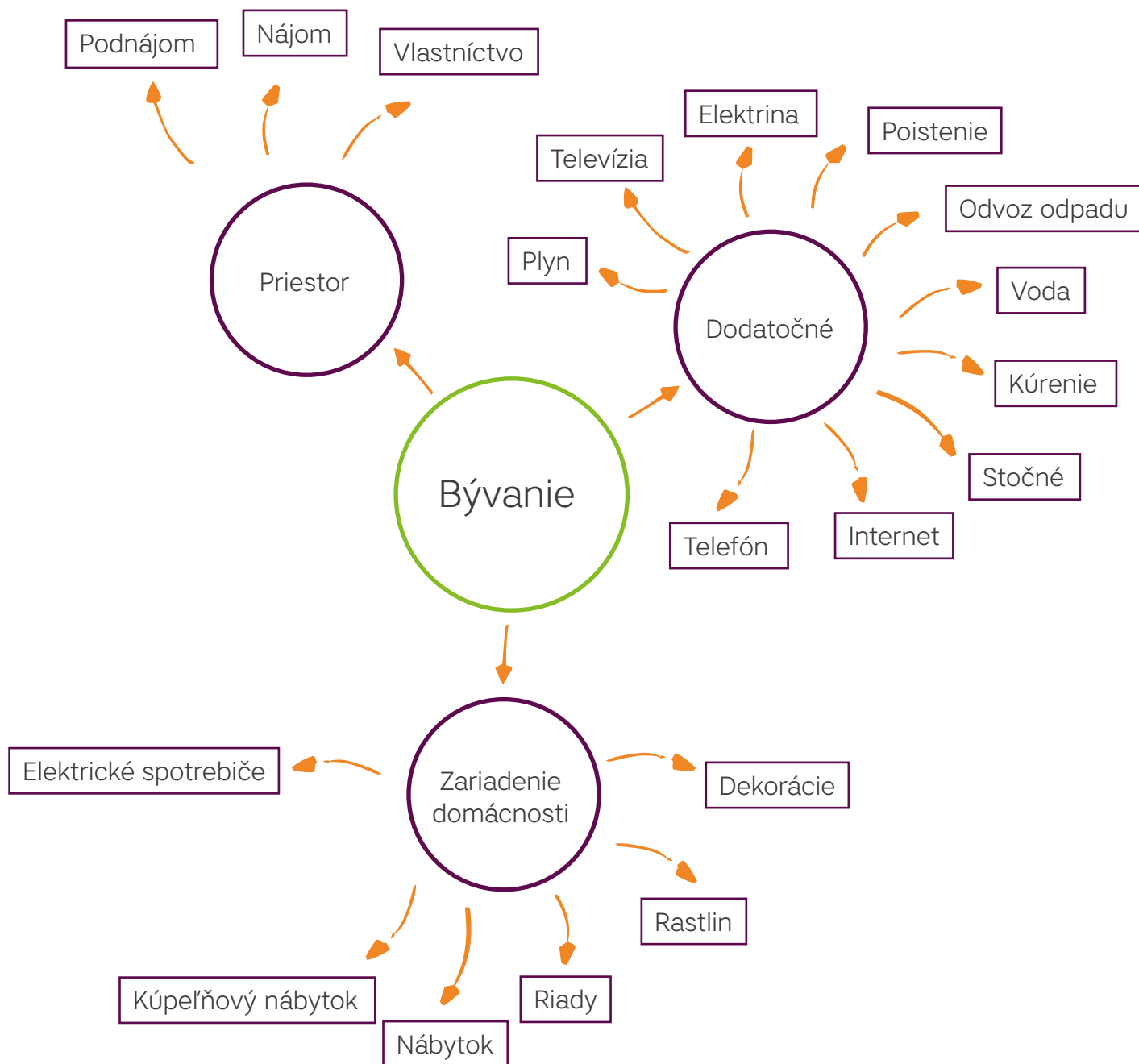
Didaktický cieľ

Vypracovanie myšlienkovkej mapy podporuje kreatívnu a flexibilnú prácu, podporuje jasné učenie, plánovanie a organizovanie a pomáha lepšie pochopiť zložité problémy. Vďaka vizualizácii sú obe hemisféry mozgu rovnomerne zapojené pomocou myšlienkovkej mapy. To následne umožňuje výsledok uložiť ako obraz a tým pádom si ho lepšie zapamätať.

Postup

- > Napíšte tému do stredu tabule (flipchartu). V tomto prípade je téma „Bývanie.“
- > Nakreslite čiary smerujúce od slova Bývanie a zapíšte súvisiace témy okolo centrálnej témy (Ukážka – myšlienková mapa).
- > Priradte odpovede študentov k príslušným súvisiacim témam. V prípade potreby zhrňte spontánne odpovede študentov - vyberte vhodný technický alebo kolektívny termín.

Ukážka – Myšlienková mapa

Vyplnený hárok

Škody na dome/byte

Škody po požiaroch, vytopenie, zatekanie cez strechu, krupobitie alebo iné prírodné katastrofy.

Kúrenie

Centrálne kúrenie, kotol

Televízia

Káblovka, anténa, satelit, streamovacie platformy

Sprcha

Voda, odpadová voda, teplá voda

Upratovanie

Odpadová voda, čistiace prostriedky, rukavice na upratovanie, vedro, voda

Sporák

Elektrina, plyn

Smeti

Likvidácia odpadu

Chladnička

Elektrina, potraviny

Meno _____

Trieda _____

Bývanie

Pracovný list 1: Náklady na bývanie

Dom má označené položky, ktoré generujú náklady pri používaní. Zadáaj typ nákladov do príslušných políček.

Škody na dome/byte

Kúrenie

Televízia

Sprcha

Upratovanie

Sporák

Smeti

Chladnička

Meno _____

Trieda _____

Bývanie

Pracovný list 2: Znižovanie nákladov

Vyber si tri predmety z domu a zapíš ich do tabuľky.

1. Zváž či existuje lacnejšia alternatíva k predmetu pri jeho kúpe.
2. Ak predmet vytvára dodatočné náklady (napr. elektrina), hľadaj aj možnosti na úsporu nákladov.

Vec	Typy nákladov	Lacnejšia alternatíva
Lampa	Nákup	trh s použitým tovarom (napr. bazár alebo blšák)
Lampa	Elektrina	Uisti sa, že vypneš svetlo, keď sa nepoužíva.

Predmet	Typy nákladov	Lacnejšia alternatíva

Základné informácie: Právo na bývanie

Právo na bývanie je zakotvené v článku 25 Všeobecnej deklarácie ľudských práv z roku 1948 a v článku 11 Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach z roku 1966. Avšak pre mnohých ľudí sa v posledných rokoch stalo čoraz ťažšie nájsť si primerané a cenovo dostupné bývanie.

Kultúra bývania

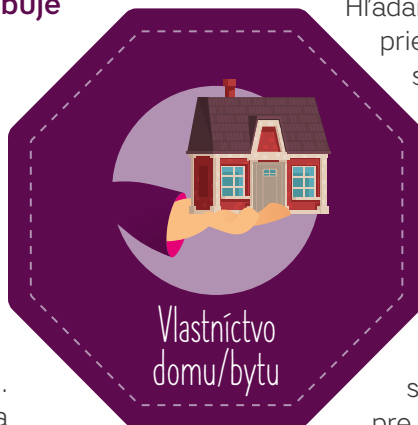
Po dlhú dobu ľudia nasledovali stáda, či už divoké alebo domestikované, a potrebovali iba dočasné prístrešky. Keď si začali vytvárať prvé záhrady a poľa, stalo sa praktickejším usadiť sa na jednom mieste. Trvalé obydlia poskytovali ochranu pred počasím a inými nebezpečenstvami, umožnili skladovanie potravín a symbolizovali sociálny status. Kultúra bývania a architektúra odhaľujú veľmi odlišné sociálne, náboženské alebo politické prístupy v priebehu histórie.

Koľko priestoru človek potrebuje

Podľa nemeckého výskumníka bývania Dr. Fladeho potrebuje človek aspoň 12 až 14 metrov štvorcových na bývanie. Architekt Tiny house p. Schönerert však tvrdí, že na bývanie postačuje už 3,7 m².

Požiadavky na priestor sa na Slovensku (resp. bývalom Československu) výrazne zmenili. V 80. rokoch bola bytová situácia charakterizovaná nedostatkom kvalitného bývania a pomalou výstavbou nových bytov. Mnoho ľudí žilo v štátnych bytoch, pričom časté boli aj preplnené bytové domy. Priemerná obytná plocha na osobu bola nižšia ako v súčasnosti, a to okolo 20-25 štvorcových metrov.

V 90. rokoch sa zvýšil záujem o vlastníctvo nehnuteľností. Priemerná obytná plocha na osobu začala pomaly narastať, avšak stále existoval problém s dostupnosťou bývania pre nízkopríjmové skupiny.

Podľa údajov zo Štatistického úradu Slovenskej republiky bola v roku 2020 priemerná obytná plocha na osobu približne 35,6 štvorcových metrov.

V preplnených obydlíach je obmedzenejšie súkromie a môžu sa napríklad rýchlejšie šíriť choroby. Podľa údajov z roku 2021 približne 7,7 % obyvateľov žilo v preplnených obydlíach, pričom hlavným dôvodom bola nedostatočná možnosť cenovo dostupného bývania.

Hľadanie bývania

Hľadanie bývania nie je len o veľkosti priestoru. Ľudia bez vlastného auta sú závislí od ľahko prístupnej verejnej dopravy. Seniori a občania s fyzickými obmedzeniami často vyhľadávajú ľahko prístupné bývanie. Hľadanie bývania môže byť komplikovanejšie pre skupiny ako napr. veľké rodiny, osamelí rodičia, či rodiny s nízkym príjmom. Nájsť si bývanie môže byť náročnejšie aj pre ľudí s inou kultúrou či jazykom - napr. komunikačný problém dohodnúť si obhliadku.

Kým v niektorých krajinách a kultúrach žijú rozšírené rodiny vo veľmi tesných priestoroch, Organizácia Spojených národov pre bývanie (UN Habitat) považuje obydlie za preplnené, ak viac ako traja ľudia zdieľajú jednu izbu. V rokoch 2006/2007 to platilo pre 19 % obyvateľov miest na celom svete. Na uspokojenie základnej potreby po bývaní je nevyhnutné zabezpečiť dostatočné a vhodné bývanie pre ľudí v ťažkých situáciách.

Dodatočné náklady

Na Slovensku sú náklady na bývanie jedny z najvyšších v Európskej únii. Podľa údajov z roku 2022 slovenské domácnosti vynakladali na bývanie, vodu, elektrinu, plyn a iné palivá viac ako 30 % svojich celkových výdavkov, čo je najvyšší podiel v rámci EÚ.

Rastúce náklady na bývanie

Na Slovensku sa v roku 2024 zaznamenal pokračujúci rast cien nájomného. Podľa správy Deloitte Rent Index za druhý štvrtrok 2024 dosiahla priemerná cena nájomného za byt 712 eur mesačne, čo predstavuje medziročný nárast o 7,8 %. Vo väčších mestách je spravidla nájomné vyššie ako v menších mestách alebo obciach. Zvyšovanie nájomného a inflácia však najviac zaťažujú nízkopríjmové domácnosti, kde nájom často predstavuje viac ako 40 % príjmu. Táto situácia je znepokojujúca, pretože ponecháva len malý priestor na úspory alebo vytvorenie finančnej rezervy.

Čo obsahuje nájomné?

Mnoho ľudí nedostatočne rozumie, čo všetko pokrýva nájomné, ktoré platia prenajímateľovi a mylne sa domnievajú, že okrem nájmu budú mať už len náklady na osobnú spotrebu. Na Slovensku nie je presne zadefinované, čo nájomné obsahuje a čo nie, preto závisí od zmluvy s prenajímateľom.

Napríklad náklady na vykurovanie sú ovplyvnené nielen spotrebou, ale aj izoláciou stien a okien, typom vykurovacieho systému a poveternostnými podmienkami.

Prevádzkové náklady zahŕňajú aj výdavky na údržbu bytového komplexu, ktoré si rozdeľujú všetci nájomníci. Medzi tieto náklady patria výťahy, dane z nehnuteľností, poplatky za

kanalizáciu, odvoz odpadu, čistenie spoločných priestorov, odhŕňanie snehu, služby domovníka, starostlivosť o zeleň, kominárske služby či poisťenie budovy. Náklady na vykurovanie a elektrinu v spoločných priestoroch, ako sú schodiská a chodby, sú taktiež rozdelené medzi všetkých nájomníkov.

Plánovanie dodatočných nákladov

Dodatočné náklady sa vždy platia formou preddavkov, pričom konečné vyúčtovanie sa vykonáva raz ročne. Bohužiaľ, v bytových domoch majú nájomníci len malý vplyv na výšku týchto nákladov, a preto môžu na konci roka vzniknúť dodatočné platby.

Z tohto dôvodu je rozumné vytvárať si finančné rezervy v predstihu.

Čo sú prevádzkové náklady?

Nájomné totiž často pokrýva iba samotný prenajatý obytný priestor. K nájomnému je potrebné pripočítať aj prevádzkové náklady, ktoré sú zložitou položkou, pozostávajúcou z rôznych výdavkov, ktoré prenajímateľ vynakladá na správu nehnuteľnosti.

Niektoré náklady, ako napríklad vykurovanie alebo voda, sa účtujú na základe osobnej spotreby. Avšak samotné správanie pri spotrebe nie je jediným faktorom, ktorý ovplyvňuje výšku týchto nákladov.

